

Innhold

Forord	9
Innledning: Hvorfor filosofi?	11
DEL I HUMANIORA	17
Kapittel 1	
De humanistiske fagene	19
Hva er humaniora?	19
Humaniora som vitenskap	22
Om nytten til humanistisk forskning	32
Oppsummering	36
Videre lesning	36
Kapittel 2	
Hva er forståelse?	37
Den tidlige hermeneutikken	38
Schleiermacher: Hvordan er forståelse mulig?	39
Dilthey: hermeneutikk som åndsvitenskapenes metode ..	41
Gadamer: hermeneutikkens universalitet	45
Oppsummering	60
Videre lesning	62
Kapittel 3	
Ytringsfrihet og dialog	63
Ytringsfrihet	63
Begrunnelser for ytringsfrihet	64
Mills forsvar for ytringsfriheten	67
Kritikken og krenkelsens logikk	70
Toleranse	72
Ytringsfrihet og ytringskritikk	74
Sannhet	75
Bullshit	77

Dialog	81
Oppsummering	83
Videre lesning	84
DEL II ETIKK	85
Kapittel 1	
Generelt om etikk	87
Et eksempel	87
Etikkens tre områder	90
Etisk argumentasjon	92
Sentrale begreper	95
Hvor begynner man i etikken?	97
Videre lesning	100
Kapittel 2	
Normative etiske teorier	101
Konsekvensialisme	101
Deontologisk etikk	110
Dydsetikk	129
Oppsummering	137
Videre lesning	139
Kapittel 3	
Metaetikk	140
Noen eksempler	141
Moralsk relativisme	145
Moralsk nihilisme	148
Moralsk objektivisme	157
Oppsummering	162
Videre lesning	163
DEL III ESTETIKK	165
Kapittel 1	
Generelt om estetikk	167
Hva er estetikk?	167
Estetisk argumentasjon	170

Kapittel 2

Estetikk, sansning og smak	177
Estetisk objektivisme	180
Smak og estetisk subjektivisme	183
Kant om smak og dømmekraft	189
Den sosiale kritikken av smaken	201
Oppsummering	208
Videre lesning	209

Kapittel 3

Kunst, kunstfilosofi og estetikk	210
Kunst: en kort begrepshistorie	210
Kunst og kunstteorier: mimesis, uttrykk, form	212
Kunstens autonomi	238
Oppsummering	255
Videre lesning	257

Litteratur	258
-------------------------	-----

Stikkord	261
-----------------------	-----

Forord

Hensikten med *examen philosophicum* er å gi en innføring i universitetets tenke-, arbeids- og formidlingsmåter, og et filosofisk perspektiv på akademisk kultur og dannelse. *Filosofi for humanister* gir en introduksjon i noen utvalgte filosofiske temaer. Boken er skrevet med tanke på *examen philosophicum* ved Humanistisk fakultet, Universitetet i Bergen, og utgjør sammen med Gunnar Karlsen, *Språk og argumentasjonsteori* (Bergen, Fagbokforlaget, 2015), pensum til HF-varianten av *examen philosophicum*. Selv om vi ikke tar utgangspunkt i enkelte humanistiske fag, så er utvalget av temaer og problemstillinger gjort med tanke på at boken skal leses av studenter ved HF. Vi har valgt å fokusere på filosofiske problemstillinger knyttet til humanioras, etikkens og estetikkens grunnlag. Dette er filosofiske temaer som vi mener alle studenter ved HF bør kjenne til, og som har forgreninger i flere av fagene ved HF.

Boken gir i all hovedsak en systematisk eller *tematisk* snarere enn en *historisk* innføring i filosofi. Det betyr at vi ikke først og fremst er opptatt av hvilke filosofer som sier hva, men mer interessert i de filosofiske temaene filosofer har arbeidet og fremdeles arbeider med. Begrunnelsen for dette henger sammen med en generell endring av undervisningsopplegget ved HF-varianten av *examen philosophicum*, som går i retning av mer spesialisering og fordypning i utvalgte deler av filosofien, heller enn å gi en kortfattet fremstilling av hele bredden av filosofiske temaer, slik det har vært tradisjon for å gjøre i tilsvarende lærebøker tidligere. Vi ønsker rett og slett at du som student skal gis anledning til en grundigere fordypning i noen sentrale filosofiske temaer og problemstillinger, istedenfor å stifte overfladisk kjennskap til alle deler av filosofien. Det betyr at mye må utelates, men gevinsten er at du som student sitter igjen med en grundigere forståelse for de filosofiske problemene du har fått servert i denne boken. Vi håper du blir fornøyd.

Boken har tre forfattere, som har bidratt med hver sin del. Svendsen har skrevet del I om humaniora, Gamlund har skrevet del II om etikk, og Säätelä har skrevet del III om estetikk og kunstfilosofi. Del I bygger delvis på kap. 4 i Lars Fr. H. Svendsen og Simo Säätelä

(2007), *Det sanne, det gode og det skjønne. En innføring i filosofi*. 2. utg. Oslo, Universitetsforlaget, samt på kap. 12 i Lars Fr. H. Svendsen (2013), *Frihetens filosofi*. Oslo, Universitetsforlaget. Del II bygger delvis på kap. 12 i Reidar K. Lie, Lars Fr. H. Svendsen og Espen Gamlund (2015), *Filosofi og helseforskning*. Bergen, Alvheim & Eide. Del III bygger delvis på kap. 9, 10 og 11 i Svendsen og Säätelä (2007).

Vi ønsker å takke Claus Halberg, Carl Tollef Solberg, Richard Sørli, Oda Elisabeth Tvedt og Ingrid Ugelvik for nyttige innspill underveis i arbeidet med denne boken.

Bergen, Oslo og Uppsala, mai 2016

Espen Gamlund, Lars Fr. H. Svendsen og Simo Säätelä